

บทคัดย่อ

วิวัฒนาการของการกีดกันทางการค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มภายใต้ข้อตกลงระหว่างประเทศที่มีประวัติอันยาวนานโดยจุดเริ่มต้นของการกีดกันทางการค้าเกิดขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองซึ่งญี่ปุ่นส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไปยังสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลให้ผู้ผลิตสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มสหรัฐฯได้รับความเดือดร้อนอันเนื่องมาจากไม่สามารถแข่งขันกับสิ่งทอจากญี่ปุ่นซึ่งมีค่าจ้างแรงงานต่ำกว่าได้ในขณะเดียวกันสหรัฐฯก็ไม่สามารถใช้เครื่องมือปกป้องอุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศโดยการกีดกันสินค้านำเข้าจากญี่ปุ่นเพียงชาติเดียวได้อันเนื่องมาจากประเทศญี่ปุ่นเข้าเป็นภาคีของแกตต์และขัดต่อหลักการไม่เลือกปฏิบัติ (Non-Discrimination Principle) ดังนั้นสหรัฐฯจึงเสนอให้ญี่ปุ่นจำกัดการส่งออกโดยสมัครใจ (Voluntary Export Restraints: VERs) ต่อมาสหรัฐฯก็ประสบปัญหาประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) ซึ่งพัฒนาการผลิตสิ่งทอไปอย่างรวดเร็วส่งผลให้ผู้ผลิตสิ่งทอสหรัฐฯได้รับผลกระทบจากสิ่งทอที่ราคาถูกลงกว่าจากประเทศเหล่านี้เช่นเดียวกัน ดังนั้นสหรัฐฯจึงริเริ่มทำข้อตกลงระยะสั้นเกี่ยวกับสิ่งทอที่ทำจากฝ้าย (Short-Term Arrangement on Cotton Textiles: STA) ในปี ค.ศ. 1961 และต่อมาก็ถูกแทนที่ด้วยข้อตกลงระยะยาวเกี่ยวกับสิ่งทอที่ทำจากฝ้าย (Long-Term Arrangement on Cotton Textiles: LTA) สาระสำคัญของข้อตกลงดังกล่าวคือการให้อำนาจโดยชอบธรรมแก่ประเทศผู้นำเข้าสิ่งทอในการห้ามนำเข้าฝ้ายเดียว (Unilateral) หากการนำเข้าก่อให้เกิดความเสียหายต่อตลาด

ในช่วงกลางปี ค.ศ. 1967 สหรัฐอเมริกาสามารถบรรลุข้อตกลงจำกัดการค้าสิ่งทอกับประเทศที่เป็นผู้ผลิตสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มรายใหญ่ของโลก สหรัฐอเมริกาจึงเริ่มผลักดันให้เกิดการเจรจาระดับพหุภาคีอีกครั้งจนกระทั่งกลายเป็นข้อตกลงเกี่ยวกับเส้นใย (Multi-Fiber Arrangement: MFA) แม้ว่าลักษณะของข้อตกลงว่าด้วยการค้าสิ่งทอระหว่างประเทศ (MFA) จะขัดกับหลักการค้าเสรีอย่างชัดเจนแต่ข้อตกลงดังกล่าวก็สามารถนำมาเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศได้ในระหว่างปี ค.ศ. 1974-1994 ซึ่งจากพัฒนาการของข้อตกลงมีแนวโน้มที่จะเพิ่มข้อจำกัดต่างๆ มากยิ่งขึ้นส่งผลต่อการขยายการส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปของประเทศผู้ส่งออกมีอัตราการขยายตัวที่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็นอันเป็นผลมาจากการถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขต่างๆ ดังนั้นประเทศผู้ส่งออกจึงรวมตัวกันเพื่อเจรจาผลักดันให้มีการปรับเปลี่ยนรายละเอียดของข้อตกลงและในที่สุดนำไปสู่ความพยายามในการยกเลิกข้อตกลงดังกล่าวการเจรจาแกตต์รอบอุรุกวัยจนในที่สุด การเจรจาเพื่อยกเลิกข้อตกลง MFA เพื่อให้การค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป

เป็นไปอย่างเสรี ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1995 ได้มีข้อตกลงฉบับใหม่ภายใต้ข้อตกลงว่าด้วยสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (Agreements on Textiles and Clothing: ATC) โดยมีสาระสำคัญคือการบังคับให้ประเทศภาคีเปิดเสรีการค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มภายในกรอบระยะเวลา 10 ปีซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนผ่าน (Transition Period) ที่สำคัญของการบรรจุระเบียบว่าด้วยการค้าสิ่งทอเข้าสู่การเจรจาภายใต้องค์การการค้าโลกและข้อตกลงฉบับนี้ได้สิ้นสุดโดยอัตโนมัติในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1995 ข้อตกลงว่าด้วยสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มมีแนวทางการดำเนินงานเพื่อเปิดเสรีการค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มโดยการให้ประเทศสมาชิกค่อยๆ ผูก (Integrate) สินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มให้สอดคล้องกับกฎระเบียบขององค์การการค้าโลก (WTO) และประเทศสมาชิกที่ยังคงกำหนดโควตาการนำเข้าจะต้องขยายโควตาการนำเข้า จนกระทั่งโควตาดังกล่าวหมดไปในที่สุดทั้งนี้การดำเนินการยกเลิกแบ่งออกเป็น 4 ระยะเพื่อทยอยการยกเลิกโควตาสิ่งทอและนำไปสู่การค้าเสรี ดังนั้นเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2548 เป็นต้นมาการค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มได้ก้าวมาสู่ยุคการค้าเสรีอย่างสมบูรณ์

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยฉบับนี้คือเพื่อเพื่อศึกษารูปแบบการค้า (Pattern of Trade) และเพื่อศึกษาการเกิดการเปลี่ยนแปลงทิศการค้า ปริมาณการค้าภายหลังยุคการค้าเสรีสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มรวมทั้งการปรับตัวของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จไทย ซึ่งการศึกษานั้นได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงในตลาดโลกและตลาดตัวแปรสำคัญของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มโลกนั้นคือ ตลาดสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป (EU 25) รวมถึงผลกระทบและรูปแบบการค้าของไทยหลังจากที่เข้าสู่ยุคการค้าเสรีสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มโดยขอบเขตของการศึกษาครอบคลุมหมวดสินค้า HS-61และHS-62 และศึกษารายพิภักดย่อย 5 ชนิดอันประกอบด้วย HS-610990 , HS - 610910, HS- 620442, HS- 611020และHS - 611030 โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Method) และใช้วิธีการวิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis)

ผลการศึกษาพบว่าหลังยุคการค้าเสรีสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (2005) การขยายตัวการยกเลิก ATC ส่งผลให้มูลค่าการส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปเพิ่มสูงขึ้นแต่ไม่มากนัก โดยอัตราการขยายตัวมูลค่ารวมของการค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มโลกในปี ค.ศ. 2005 – 2008 มีอัตราการขยายตัวเพียงร้อยละประมาณ 4.47 ต่อปีเท่านั้นซึ่งถือได้ว่ามีอัตราส่วนของการขยายตัวที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อน ATC ทั้งนี้เนื่องมาจากการแข่งขันซึ่งมีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamics) และการยกเลิกข้อจำกัด (liberalization) ที่มีช่วงระยะเวลาเปลี่ยนผ่าน (transition Period) เป็นระยะเวลาทั้งสิ้นนานถึง 10 ปีซึ่งประเด็นนี้ถือเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อรูปแบบการค้าที่ไม่

เปลี่ยนแปลงมากนักอันเนื่องมาจากแต่ละประเทศมีการปรับตัวก่อนที่จะมีการยกเลิกข้อตกลง ทั้งนี้จากการศึกษารูปแบบการค้าของผู้นำเข้าและส่งออกนั้นยังไม่มีเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน โดยตลาดนำเข้าที่สำคัญของโลกอย่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปและจีนยังเป็นประเทศผู้นำการส่งออกที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันมากที่สุดเช่นเดิม

ผลจากการศึกษารายพิภักตินี้ทั้ง 6 รายการโดยแบ่งรายพิภักติออกเป็นสามกลุ่มคือ กลุ่มที่ต้องมีการออกแบบโดยเฉพาะใช้ความประณีตสูงหรือกลุ่ม High Fashion ประกอบด้วย HS-610990 กลุ่มการผลิตแบบใช้ปัจจัยการผลิตแบบแรงงานเข้มข้น (Labor Intensive) และเป็นการผลิตสินค้าลักษณะเดียวกันจำนวนมากหรือ Commodity Product ประกอบด้วย HS-610910 ,HS-611020, HS-611030 และกลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มที่เป็น Fashion ประกอบกับต้องใช้แรงงานเข้มข้น (Labor Intensive) คือสินค้าภายใต้พิภักติ HS-620442 เท่านั้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่ารายพิภักตินี้ในกลุ่มที่ 1 ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการค้า ส่วนกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการค้าในยุคการค้าเสรีสิ่งทอกลุ่มประเทศที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำเป็นประเทศที่มีความได้เปรียบเชิงแข่งขัน(Competitive Advantage) ในการส่งออกมากที่สุด จากการศึกษายังพบว่าภายใต้สินค้าที่ทำการศึกษาในกลุ่มประเทศเอเชียคือ จีน อินเดีย เวียดนาม และอินโดนีเซีย กัมพูชา เริ่มมีส่วนแบ่งในตลาดสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป(EU25) มากยิ่งขึ้นซึ่งสะท้อนความสามารถในเชิงแข่งขันในตลาดโลกของภูมิภาคเอเชียอย่างเห็นได้ชัดในการผลิตสินค้าทั้งสองกลุ่มนี้

ทั้งนี้ประเทศไทยยังมีศักยภาพในการแข่งขันในการส่งออกสินค้าเสื้อผ้าสำเร็จรูปแต่จากการศึกษาพบว่าถึงแม้มูลค่าการส่งออกของไทยมีมูลค่าสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องแต่กลับพบว่าประเทศไทยยังมีภาวะการค้าฟุ้งเฟ้อกลุ่มตลาดเดิมทั้งก่อนและหลังของการยกเลิกโควตาและพบว่าอัตราส่วนในส่วนแบ่งการตลาด (Market Share) ในตลาดหลักของไทยคือสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปมีแนวโน้มลดลงเนื่องมาจากแรงงานไทยเริ่มเคลื่อนย้ายไปสู่ภาคบริการมากยิ่งขึ้นซึ่งแสดงถึงความสามารถเชิงแข่งขันที่ลดลงของไทยและสะท้อนไปยังอนาคต ทั้งนี้ผลจากการศึกษารายพิภักตินี้พบว่าประเทศไทยเริ่มมีการส่งออกไปยังประเทศใหม่ภายหลังจากจากการเข้าสู่ยุคการค้าเสรีสิ่งทอมากยิ่งขึ้นคือกลุ่มประเทศ เอเชีย ประเทศในตะวันออกกลาง กลุ่มประเทศในเอเชียใต้และกลุ่มประเทศในยุโรปตะวันออก